

УДК: 631.14(477); DOI: 10.31388/2519-884X-2020-42-113-120

Захарова Н.Ю., к.е.н., доцент
кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Мазурова І.В., студентка
спеціальності фінансів, банківської справи та страхування
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація. Обґрунтовано необхідність державної підтримки сільського господарства для забезпечення продовольчої безпеки країни. Проведено оцінку ролі держави в регулюванні сільськогосподарського і продовольчого ринків провідних країн світу. Розглянуто особливості фінансування аграрної галузі за рахунок бюджетних коштів та охарактеризовані основні програми підтримки розвитку сільського господарства України. Проведено аналіз ступеня реального фінансування основних програм підтримки розвитку АПК та визначено основні напрямки державної підтримки на перспективу.

Ключові слова: державна підтримка, сільське господарство, продовольча безпека, фермерське господарство, бюджетні кошти, здешевлення кредитів, тваринництво, компенсація вартості сільськогосподарської техніки.

JEL code classification: G22, Q14

Zakharova N.Ju., PhD, Associate Professor
Mazurova I., student of finance, banking and insurance specialty
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

STATE DEVELOPMENT SUPPORT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Abstract. The author notes that the need for state support for agriculture is due to a number of factors, among which we should highlight, first of all, the high dependence on climatic conditions and seasonality of production. The most compelling argument for producers is the profitability of doing business, while the production of some types of agricultural products is unprofitable or unprofitable. In this case, the regulatory function should be performed by the state, which is interested in ensuring food security in the production of certain types of agricultural products. World experience in agricultural development shows the growing role of the state in regulating the agricultural and food markets. The amount of state support in some countries can reach 70% of the cost of agricultural products. In Ukraine in 2020 for the development of agriculture, UAH 4 billion is provided. budget funds in the following areas: state support for livestock development and processing of agricultural products, financial support for farm development, partial compensation for the cost of agricultural machinery and equipment of domestic production, financial support for measures in the agro-industrial complex by reducing loans, financial support for horticulture, viticulture and hop growing providing additional financial support to family farms through the mechanism of additional payment in favor of insured persons - members / head of the family farm of a single contribution to the obligatory state social insurance. In the future, they will be supplemented by programs for the development of industrial potato growing, support for the production of niche crops. In addition, the program of cheaper loans to farmers offers new areas - insurance of agricultural products and compensation for the purchase of agricultural land. Support for farmers is complemented by the direction of organic production, and support for livestock development is also expanding.

Keywords: state support, agriculture, food security, farming, budget funds, cheaper loans, livestock, compensation for the cost of agricultural machinery.

Постановка проблеми. Аграрний сектор економіки України відіграє провідну роль у її подальшому розвитку, визначає потенціал інших галузей економіки і становить основу продовольчої безпеки, яка є одним із складових елементів економічної і національної безпеки. Ця галузь формує більше 10% ВВП країни, а частка сільськогосподарської про-

дукції у структурі експорту складає 44,3%. У аграрному виробництві працює 2,94 млн. чол., що становить 18% всього зайнятого населення України. Кількість юридичних осіб, що працюють у галузі складає близько 68 тис. од. [10]. Потенціал сільського господарства підтверджується розрахунками експертів Світового банку, які встановили, що підвищення продуктивності в сільському господарстві на 30%, може сприяти зростанню валового внутрішнього продукту України на 4% за п'ять років і на 12,5% протягом 10 років. Виходячи з цього, пріоритетним завданням для держави має бути сталий розвиток сільського господарства, що неможливий без використання дієвого механізму державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню різних аспектів державної підтримки сільського господарства присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема В. Андрійчука, М. Дем'яненка, А. Діброви, П. Лайко, Ю. Лузана, А. Мітіна, Д. Міщенка, С. Мочерного, М. Коденської, П. Саблука, В. Юрчишина, О. Яцук. В них обґрунтовано значення і необхідність державної підтримки для розвитку аграрної галузі, проведено оцінку ефективності її надання, сформовано пропозиції щодо застосування різних інструментів та способів впливу на регулювання діяльності в аграрній сфері. Водночас потребують вирішення питання, щодо обґрунтування обсягів, напрямів та пріоритетів державної підтримки в контексті сучасного розвитку сільського господарства, враховуючи його експортоорієнтованість та необхідність підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

Мета роботи. Метою статті є обґрунтування необхідності здійснення державної підтримки сільського господарства з урахуванням стратегії його розвитку, оцінка законодавчого забезпечення та здійснення аналізу виконання програм підтримки АПК України.

Виклад основного матеріалу. Необхідність державної підтримки сільського господарства зумовлена рядом чинників, серед яких слід виділити, в першу чергу, високу залежність від природно-кліматичних умов та сезонність виробництва продукції [9].

Останні значною мірою підвищують ризики, що виникають в процесі здійснення господарської діяльності і, в кінцевому підсумку, впливають на фінансовий результат. При цьому найбільш вагомим аргументом для виробників є саме прибутковість ведення бізнесу, в той час як виробництво деяких видів сільськогосподарської продукції є збитковим або низькорентабельним. В даному випадку регуляторну функцію повинна виконувати держава, яка зацікавлена, в рамках забезпечення продовольчої безпеки, у виробництві певних видів сільськогосподарської продукції.

Державна підтримка як сукупність інструментів державного регулювання, які забезпечують сільськогосподарським виробникам прийнятні умови ведення діяльності, розвивається за трьома основними формами, серед яких: пряма (прямі бюджетні виплати); непряма (бюджетні кошти носять стимулюючий характер); умовно-пряма (опосередкована) (через організаційно-економічні заходи, найчастіше напряду не пов'язані з аграрним сектором економіки) [8, с.225].

Світовий досвід розвитку сільського господарства свідчить про зростання ролі держави в регулюванні сільськогосподарського і продовольчого ринків. Розмір державної підтримки в окремих країнах може досягати 70% вартості продукції сільського господарства. Для порівняльного аналізу обсягу й структури державної підтримки аграрної галузі в різних країнах світу використовують методологію Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). Згідно до неї у складі державної підтримки сільського господарства виокремлюють три основних напрями: субсидії виробникам (Producer Support Estimate - PSE), бюджетне фінансування загальних послуг (General Services Support Estimate - GSSE) і трансферти споживачам (Consumer Support Estimate - CSE). Співвідношення цих оцінок характеризує пріоритетні напрями витрачання коштів державного бюджету у різних країнах, залежно від обраної аграрної політики та стратегії розвитку сільського господарства. Зокрема, у ЄС, Канаді, Туреччині понад 80% коштів йде на підтримку сільськогосподарських виробників, від 1 до 5% становлять трансферти споживачам. Решту бюджетних коштів фі-

нансової підтримки витрачаються на розвиток інфраструктури, сільськогосподарську освіту, маркетинг і просування товарів та інші загальні послуги. Водночас, в США вказані пропорції розподілу цих коштів зовсім інші: передусім близько 51% державної підтримки формують трансферти споживачам, 39% спрямовується на підтримку аграрних товаровиробників і 10% - на фінансування загальних послуг. Основним пріоритетом аграрної політики США є розширення внутрішнього і зовнішнього ринків збуту

сільськогосподарської сировини та продовольства [1].

Найвищий рівень державної фінансової підтримки в розрахунку на 1 га ріллі в країнах ЄС та Туреччині - 931,7 і 839,2 дол. США відповідно. Майже вдвічі менший цей показник у США - 492,4 дол. США, ще нижчий у Канаді - 121,8 дол. США, а в Україні - 21,8 дол. США.

В Україні на розвиток сільського господарства у 2020 році, передбачено 4 млрд. грн. бюджетних коштів, що на 1,9 млрд. грн. менше ніж у попередньому році (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл видатків державного бюджету на 2020 рік на Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, тис. грн. [6]

Найменування згідно з відомчою і програмною класифікаціями видатків та кредитування державного бюджету	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України	14608983,3	2490651,4	17099634,7
Апарат Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України	8314665,1	228183,7	8542848,8
Керівництво та управління у сфері розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства	627784,3	400,0	628184,3
Виконання зобов'язань України за участь у програмі ЄС "Конкурентоспроможність підприємств малого та середнього бізнесу (COSME)"	25175,8	-	25175,8
Забезпечення двостороннього співробітництва України з іноземними державами та міжнародними організаціями, інформаційне та організаційне забезпечення участі України у міжнародних форумах, конференціях, виставках	246363,1	-	246363,1
Наукова і науково-технічна діяльність у сфері розвитку агропромислового комплексу, стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції	71290,3	65448,0	136738,3
Підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу	12235,4	11621,2	23856,6
Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства "Солотвинський солерудник" Тячівського району Закарпатської області	10 235,6	-	10 235,6
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі	-	5000,0	5000,0
Витрати Аграрного фонду пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду	-	89100,0	89100,0
Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників	4000000,0	-	4000000,0
Наукова і науково-технічна діяльність у сфері економічного розвитку, стандартизації, метрології та метрологічної діяльності	26 949,9	-	26 949,9

Організація і регулювання діяльності установ в системі агропромислового комплексу та забезпечення діяльності Аграрного фонду	93 490,3	55000,0	148 490,3
Доплати працівникам за роботу у зоні відчуження та громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	623 545,4	-	623 545,4
Компенсація роботодавцю частини фактичних витрат, пов'язаних зі сплатою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	800,0	-	800,0
Виконання судових рішень, що набрали законної сили	1797,0	-	1797,0
Виконання програми "Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом"	-	1614,5	1614,5
Забезпечення життєдіяльності Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд	23850,0	-	23850,0
Функціонування торгових представництв за кордоном	-	-	-
Виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення	2530000,0	-	2530000,0
Функціонування інституції з підтримки та просування експорту	15000,0	-	15000,0
Заходи із посилення інституційної спроможності для підготовки проектів державно-приватного партнерства	6148,0	-	6148,0

Постановою КМУ від 19.02.2020 р. №109 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року №77», визначено такі напрями державної підтримки розвитку сільського господарства на 2020 рік:

- державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції;

- фінансова підтримка розвитку фермерських господарств;

- часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва;

- фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів;

- фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства;

- надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування [5].

Програма, яка на 2020 рік має найбільше фінансування – **це програма здешевлення кредитів**, на яку закладено 1,2 млрд. грн., що у 9,4 рази більше ніж у попередньому.

Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 300 [3], підтримка надається на конкурсній основі суб'єктам господарювання агропромислового комплексу - юридичним особам незалежно від організаційно-правової форми та форми власності та фізичним особам - підприємцям (далі - позичальники), які:

- 1) провадять діяльність у галузях тваринництва та використали кредитні кошти для покриття поточних витрат та витрат капітального (інвестиційного) характеру, пов'язаних із провадженням діяльності у галузі тваринництва;

2) провадять діяльність за іншими видами сільськогосподарської діяльності (крім тваринництва).

Компенсація надається позичальникам щомісячно за фактично нараховані та сплачені відсотки у розмірі 1,5 облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків, але не вище розмірів передбачених кредитними договорами, зменшених на 5 відсоткових пунктів за:

- короткостроковими кредитами, залученими для покриття виробничих витрат;
- середньо- та довгостроковими кредитами, залученими для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва, здійснення витрат, пов'язаних з будівництвом і реконструкцією виробничих об'єктів сільськогосподарського призначення, а також для будівництва і реконструкції виробничих об'єктів.

Обсяги підтримки: позичальникам, які займаються тваринництвом - до 15 млн. грн., іншим позичальникам - до 5 млн. грн.

Як очікується це підвищить доступність виробників до пільгових кредитів та зменшить їх вартість до 5%, а сукупний обсяг залучених кредитних ресурсів складе 16,4 млрд. грн. [7]

На даний момент 33 банки підписали Меморандум з Міністерством економіки з питань реалізації державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для **державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції**, затвердженого постановою КМУ від 07.02.2018 № 107 (в редакції постанови КМУ від 20.05.2020 №395) передбачена такі напрямки [2]:

- дотація за бджолосім'ї (за наявності від 10 до 300 бджолосімей у розмірі 200 грн. за бджолосім'ю);
- відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів (до 50% вартості);
- відшкодування вартості тваринницьких об'єктів (до 30 % вартості);
- відшкодування вартості об'єктів із зберігання та переробки зерна (до 30 % вартості);

- компенсація вартості об'єктів, профінансованих за рахунок банківських кредитів (до 25% обсягу залучених кредитних коштів для отримувачів 2018-2019 років).

За програмою передбачені видатки в обсязі 1 млрд. грн., а за результатами її реалізації очікується введення в експлуатацію понад 100 тваринницьких ферм та комплексів, створення 1 700 додаткових робочих місць.

Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства спрямована на збільшення площ насаджень та обсягів виробництва плодово-ягідної продукції, нарощування потужностей із зберігання та переробки продукції

За цим напрямом у 2020 році передбачено спрямувати 400 млн грн на загальну суму не більше 25 млн. грн. на одного суб'єкта господарювання, шляхом часткового відшкодування вартості:

- придбання садивного матеріалу (після закладення насаджень) у розмірі до 80% вартості;
- спорудження шпалери і встановлення систем краплинного зрошення у розмірі до 30% вартості (після завершення монтажних робіт);
- нового будівництва та реконструкції холодильників для зберігання плодів, ягід, столових сортів винограду та хмелю власного виробництва, цехів первинної переробки технічних сортів винограду, плодів та ягід власного виробництва, об'єктів із заморожування плодів та ягід виробникам, які вирощують плоди та ягоди, у розмірі до 30% вартості;
- придбання ліній товарної обробки плодів та ягід виробниками, які вирощують плоди та ягоди, автоматизовані лінії з висушування плодів, ягід та хмелю власного виробництва, лінії з переробки власно вирощених плодів, ягід та технічних сортів винограду на соки, пюре, виноматеріали у розмірі до 30% вартості після завершення пусконаладжувальних робіт;
- придбання техніки та обладнання (зокрема іноземного виробництва, які не виробляються в Україні) для проведення технологічних операцій у виноградарстві, садівництві, хмелярстві, згідно з визначеним Мі-

некономіки переліком, у розмірі до 30% вартості.

Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва. За цим напрямом у 2020 році передбачено спрямувати 437 млн. грн. Крім того, буде виплачена компенсація сільськогосподарським товаровиробникам, які придбали техніку та обладнання у жовтні - листопаді 2019 р, але з незалежних від них причин не отримали компенсацію.

Підтримка надаватиметься відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, затвердженого постановою КМУ від 01.03.2017 р. № 130 [4], на безповоротній основі, у розмірі 25% вартості за придбані у вітчизняних виробників та/або їх дилерів техніку та обладнання.

На фінансову підтримку розвитку фермерських господарств у 2020 році передбачено спрямувати 380 млн. грн. Державна підтримка надаватиметься:

1) фермерському господарству, яке має чистий дохід від реалізації продукції (послуг) за останній рік до 20 млн. грн. шляхом:

➤ бюджетної дотації за утримання корів (5000 грн. але не більше ніж 250000 грн. фермерському господарству, у власності якого перебуває від 5 корів, ідентифікованих та зареєстрованих відповідно до законодавства);

➤ часткової компенсації витрат, пов'язаних з наданими с/г дорадчими послугами;

➤ бюджетної субсидії на одиницю оброблюваних угідь (1 га) – новоствореним фермерським господарствам (3000 грн. на 1 га, але не більше 60 000 грн. на одне фермерське господарство) [7].

2) сільськогосподарському обслуговуючому кооперативу, до складу якого входять одне і більше фермерське господарство, шляхом відшкодування 70% вартості вітчизняних техніки та обладнання, придбаних, як за власні кошти, так і за кредитні (до 3 млн. грн. на один кооператив).

Аналізуючи ступінь реального фінансування основних програм підтримки розвитку АПК за минулі роки слід відзначити негативні тенденції. Так, в цілому із загального фонду державного бюджету у 2018 р. на їх виконання було спрямовано 82,8% запланованих коштів, а у 2019 р. (на 01.11.2019) – лише 43,7%. Хоча відзначимо, що в цілому на фінансування програм підтримки розвитку АПК у 2019 році передбачені видатки на 1677 млн. грн. або 39,6% більше ніж у попередньому. Найменший ступінь виконання зафіксовано за програмою «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств», відповідно 22,6% і 19,2%. Знизився рівень фактично спрямованих коштів на фінансування підтримки розвитку підприємств АПК і по спеціальному фонду державного бюджету з 89,6% у 2018 році до 64,1% у 2019 році (табл. 2). Таким чином, досить актуальним є питання реалізації задекларованих державою програм підтримки сільського господарства.

Таблиця 2

Виконання програм підтримки розвитку АПК за 2018-2019 рр.

Програми підтримки розвитку АПК	2018 рік			2019 рік		
	затверджено річним розписом асигнувань, млн. грн.	фактично спрямовано станом на 21.12.2018, млн. грн.	% виконання	затверджено річним розписом асигнувань, млн. грн.	фактично спрямовано станом на 01.11.2019, млн. грн.	% виконання
Загальний фонд державного бюджету						
Всього по Мінагрополітики України	10715,1	9948,4	92,8	12341,6	7666,6	62,1
в т.ч. основні програми підтримки розвитку АПК	4232,0	3505,8	82,8	5909,0	2580,4	43,7

2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів»	266,0	265,9	99,9	127,2	104,1	81,8
2801230 «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств»	210,0	47,5	22,6	800,0	153,2	19,2
2801350 «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними»	400,0	104,1	26,0	400,0	119,8	30,0
2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам»	-	-	-	200,0	140,0	70,0
2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва»	2401,0	2393,3	99,7	3500,0	1482,4	42,4
2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» (часткова компенсація вартості обладнання)	955,0	695,0	72,8	881,8	581,0	65,9
Спеціальний фонд державного бюджету						
Фінансування підтримки розвитку підприємств АПК	51,9	46,5	89,6	54,3	34,8	64,1
2801180 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі»	5,0	3,4	68,0	5	2,4	48,0
2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам»	43,1	43,1	100	44,5	32,4	72,8
2801490 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу»	3,8	-	-	4,8	-	-

*Складено автором за даними [7]

Висновки. На сьогодні стратегія Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України щодо державної підтримки аграрної галузі на 2021-2023 рр. передбачає доповнення підтримки новими програмами та розширення напрямів за діючими програмами. Зокрема, планується 7 основних програм підтримки, перелік яких, окрім діючих, доповнюється програмами з розвитку промислового картоплярства, підтримкою виробництва нішевих культур. Також на вимогу сьогодення, за програмою здешевлення кредитів аграріям пропонується нові напрями – страхування аграрної продукції та компенсація за купівлю земель сільськогосподарського призначення. Підтримка

фермерів доповнюється напрямом з органічного виробництва, також розширюється підтримка розвитку тваринництва.

Державна підтримка аграрної сфери України повинна бути спрямована на забезпечення достатнього рівня прибутковості сільськогосподарського виробництва на рівні, який дозволяє забезпечити розширене відтворення, виконання соціальних стандартів та сприятиме розвитку сільських територій. Крім того, від ефективності її здійснення залежатимуть можливості розширення експорту сільськогосподарської продукції і відповідного збільшення валютних надходжень, та формування цілісної системи продовольчої безпеки країни.

Список літератури:

1. Кернасюк Ю. Державна підтримка АПК. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichni-hektar/item/14260-derzhavna-pidtrymka-apk.html>.
2. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції: Постанова КМУ від 07.02.2018 р. №107 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-2018-%D0%BF#Text>

3. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів продукції: Постанова КМУ від 29.04.2015 р. №300 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF#Text>
4. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, Постанова КМУ від 01.03.2017 р. № 130, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2017-%D0%BF#Text>
5. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 77: Постанова КМУ від 19.02.2020 року № 109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109-2020-%D0%BF#Text>
6. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 р. № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>.
7. Фінансування з Державного бюджету: Інформаційно-аналітичний портал АПК URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/finansuvannya-z-derzhavnogo-byudzhetu>.
8. Яцук О.О. Державна політика щодо фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана. Вчені записи*. Київ. КНЕУ, 2018. № 19. С. 218-232.
9. Iatsukh O., Demchenko I., Zakharova N., Tsap V., 2018, Agricultural development of Ukraine as the basis for ensure its food security, Technology audit and production reserves, Vol. № 2/5(40), p.37-44.
10. Zakharova Natalia. State and prospects of export development of agricultural sector of the economy of Ukraine. *Prospects for the development of modern science and practice. Abstracts of XVI international scientific and practical conference*. Graz. Austria 2020. Pp. 131-133. URL: <http://isg-konf.com>.

References:

1. Kernasyuk Y. Derzhavna pidtrymka APK. [State support for agriculture] <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/14260-derzhavna-pidtrymka-apk.html> [in Ukrainian].
2. Poryadok vykorystannya koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu byudzheti dlya derzhavnoi pidtrymky rozvytku tvarynnytstva ta pererobky sil'skohospodars'koyi produktsiyi [The procedure for using the funds provided in the state budget for state support of livestock development and processing of agricultural products] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Poryadok vykorystannya koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu byudzheti dlya finansovoyi pidtrymky zakhodiv v ahropromys-lovomu kompleksi shlyakhom zdeshevlennya kredytiv produktsiyi [The order of use of the means provided in the state budget for financial support of actions in an agro-industrial complex by reduction in price of credits of production]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. Poryadok vykorystannya koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu byudzheti dlya chastkovoyi kompensatsiyi vartosti sil'skohospodars'koyi tekhniki ta obladnannya vitchyznyanoho vyrobnytstva [The procedure for using the funds provided in the state budget for partial compensation of the cost of agricultural machinery and equipment of domestic production], <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 8 lyutoho 2017 roku № 77 [On amendments to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 8, 2017 № 77] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/109-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. Pro Derzhavnyy byudzheth Ukrayiny na 2020 rik: Zakon Ukrayiny vid 14.11.2019 r. № 294-IX. [On the State Budget of Ukraine for 2020: Law of Ukraine of November 14, 2019 № 294-IX.] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>. [in Ukrainian].
7. Finansuvannya z Derzhavnoho byudzhetu: Informatsiyno-analitychnyy portal APK [Financing from the State budget: Information and analytical portal of agro-industrial complex] <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/finansuvannya-z-derzhavnogo-byudzhetu>. [in Ukrainian].
8. Iatsukh O. (2018) Derzhavna polityka shchodo finansovoho zabezpechennya rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky [State policy on financial support for the development of the agricultural sector of the economy] Collection of scientific works of Kyiv National Economic University. Vadim Hetman. Scientific records. Kiev. KNEU, № 19. 218-232 [in Ukrainian].
9. Iatsukh O., Demchenko I., Zakharova N., Tsap V., (2018) Agricultural development of Ukraine as the basis for ensure its food security, Technology audit and production reserves, 2/5(40), 37-44 [in English].
10. Zakharova N. (2020). State and prospects of export development of agricultural sector of the economy of Ukraine. Prospects for the development of modern science and practice. Abstracts of XVI international scientific and practical conference. Graz. Austria. 131-133. URL: <http://isg-konf.com> [in English].